

tekintet — elég is ahhoz, hogy megelevenedjék előttük Mátyás alakja. A király belső tulajdonságait a népmonda már nem a jelzők direkt, közvetlen érzékletességével villantja fel, hanem a gyermekek előtt kissé még rejtettebben: gondolatai, elhatározásai segítségével. De a 10 éves korúaknál már ezt is meg kell értetnünk! Ki kell hántanunk annak a jelenetnek Mátyás jellemére utaló vonatkozását, hogy akkor, amikor Kinizsi erejét látja a király, akkor is az ellenségtől tépett országra, a bátor katonák szükségességére gondolt.

Kinizsit a népmonda egy alapvető, a legalapvetőbb tulajdonságával, az erejével mutatja be nem is annyira a leírás, hanem a cselekedtetés segítségével. Azonban nemcsak az erőt kell tanítványaink előtt Kinizsi jegyeként feltüntetnünk, hanem azt is, ami rejtettebben búvik elő tetteiből. Kinizsi nem hengegett, öndicsérő, hivalkodó szavakkal nem toldotta meg tetteit. Ez a néma, természetes tett keltett igazán nagy hatást a fényes vitézek közt. S az erő mellett a bölcsesség, az okosság is feltűnik Kinizsiben: „A király messze van, s a szükség közel” szólásmondással a nép tömör, epigrammatikus rövidségű mondatba sűrített tapasztalatát szólamaltatta meg.

A cselekmény egyszálú, nincs kitérése, elterelő fordulata, s így nagyon alkalmas arra, hogy világossá tegye az említett gondolatokat. Van azonban a cselekményben néhány helyzet, szituáció, amelyik fontos szerepet játszik a népmonda gondolati értékei megszólaltatásában.

Az első helyzet kevésbé mozgalmassá, inkább leíró jellegű: a vadászó urakat látjuk fényesen, fegyveresen, sima szőrű paripákon és Kinizsit hatalmas, öles termetével ócska ruhában. Ha erre az ellentétre, kontrasztra ügyel, figyel a pedagógus, a népmonda tárgyalása során később kiválóan felhasználhatja. A második szituációban, amikor Kinizsi a mázsás malomkőn vitte Mátyásnak a vizet, már a ruha szürkésége, kopottsága eltűnik, s az urak ruhájánál fényesebben ragyog Kinizsi erejének csodálatos nagysága. A tett, a cselekedet így fordítja meg Kinizsit az urak és Mátyás szemében is. S a harmadik szituáció a királyt tisztelő, a király seregébe induló Kinizsit villantja fel. Ezek a helyzetek azért megkapóak, mert kevés leírással, sok történnel, akcióval telítettek.

S ennek a népmondának a tárgyalásakor a népmonda stílusának esztétikai értékeire is fel kell hívni a tanulók figyelmét. A jelzők különösen nagy szerepet játszanak a műben. Érzékletesek („hasas liszteszsák”), színt fakasztóak, jellemet a külső tulajdonsággal domborítanak ki. A stílus tömörségében szinte feszül a mondanivaló, s világosságán szinte áttetszik a gondolat.

A *Kinizsi* című népmonda az eszmei és esztétikai nevelés gazdag lehetőségeit kínálja. Tanításakor éljünk is vele!

Hegedűs András
intézeti igazgató, Baja

A NEVELÉSI TERV ÉS A TANTERV VÉGREHAJTÁSÁNAK 3 ÉVES TAPASZTALATAI A TESTNEVELÉSBEN

A negyedik tanévnyitóra került sor az általános iskolákban, mióta bevezetésre került az új Tanterv és Nevelési Terv. A bevezetéssel kapcsolatos tapasztalatok még csak három év munkájából adódnak, de alkalmasak arra, hogy tapasztalatokat szűrjünk le, a tapasztalatokra felfigyeljünk, hogy a következő munkánkban segítséget nyújtsunk.

Ez a tapasztalat természetesen csak szegedi vonatkozásnak érvényes, de úgy gondolom, hogy a megállapítások megyei, ill. országos vonatkozásban is érvényesek.

Mivel a Nevelési Terv szorosan kapcsolódik a Tantervhez, vizsgálódásaim, eddigi tapasztalatgyűjtésem a kettő szoros kapcsolatából következik. Ezért vizsgálódásaim a *Tanterv lehetőségeinek felhasználásán keresztül, a nevelés tervezése és a nevelés eredményeinek vizsgálata* alapján történt.

A Tanterv lehetőségeinek vizsgálata során általános tapasztalat, hogy az iskolák helyesen választották meg a kiegészítő anyagot. A kiválasztásnál figyelembe vették az Utasítás ide vonatkozó részét.

Itt meg kell említeni, hogy hiba volt egyes iskolákban, hogy *más-más kiegészítő anyagot dolgoztak fel* egyes osztályokban, noha egy testgyakorlati ág magasabb szintű oktatása csak úgy lehetséges, ha a Tantervben és Utasításban foglaltak szerint járunk el, és az *5. osztályban oktatott testgyakorlati ág vonul végig a 8. osztályig*.

Nem egy iskolában figyelmen kívül hagyták, hogy a *kézilabda a kötelezően feldolgozandó anyag* és a kosárlabda csak abban az esetben kerülhet feldolgozásra, ha nincs iskolaudvar, de van tornaterem.

Kevesen állították be a „*Téli foglalkozás*”-okat, noha a kötelezően feldolgozandó anyagban szerepel, *minimálisan 2–3 órában*. Úgy látszik ezekben az iskolákban nem látják világosan, hogy a Nevelési Terv követelményeinek a tantárgy tanításában *maximálisan* kell érvényesülnie. Az ilyen tervező munka a tanítást csak szűk szakmai szempontból nézi, nem gondol a Nevelési Terv követelményeire. Tapasztalat az is, hogy egyes nevelők a tantervi anyagon felül tanítanak, vagy nem az adott osztálynak megfelelő tantervi anyagot. Mindkettő hiba és hiányosság, mivel a *tantervi fegyelem minden nevelőre vonatkozik*. Az előbbi tantervhez képest mutatkozó *tananyagcsökkentés* éppen azt célozza, hogy a tanítandó tantervi anyagot *mélységben* is el kell sajátítani minden osztályban.

A nevelés tervezése és a nevelés eredményeinek vizsgálata éppen ebből az alapállásból következik. Ebből eredően megállapítható, hogy bár a Nevelési Terv szükségességét a testnevelők nem vitatták, a bevezetéssel kapcsolatos *ellentmondások* sok zavart okoztak a nevelőkben, és ezzel összefüggésben a *tervezésben* is. Az első bizonytalanságok lecsillapodtak és sok tanmenetben lehet találkozni a *nevelési feladatok* tervezésével, melyek többnyire az adott oktatási anyaghoz kapcsolódnak. Sajnos, még sokan *ma sem ismerik* eléggé a *Nevelési Tervet, a tevékenységi formákat célnak tekintik* s nem eszköznek, s nem egyszer *összetévesztik a követelményekkel*.

A tudatosabb nevelőmunka nem nélkülözheti a tervszerűséget, és akik e nyomon indultak el, ma már valóban érzik a segítséget, melyet a Nevelési Terv nyújt.

Vitatott kérdés volt a nevelők között a *neveltségi szint* megállapítása, s az *oktatási és nevelési követelmények szintézisbe hozása*. Kétségtelen, hogy a neveltségi szint megbízható elbírálása nehezebb feladat, mint a tantervi anyag elsajátításának mérlegelése, de feltehető, hogy a múlt tanév nevelési értekezleteinek feldolgozott anyaga: A nevelési eredményvizsgálat módszertani kérdései c. anyag hasznos új tervezési útmutatást ad testnevelőink számára, ami e tanévi oktató-nevelő munkájukban feltétlenül megmutatkozik majd.

Fontos feladatot szab meg a Nevelési Terv azzal, hogy az oktatási célokon túlmenően a *nevelés központúságára* irányítja a figyelmet. E területen is hiány mutatkozik. E tanév feladata lesz, hogy az oktatási feladatok, célok maradéktalan megvalósítása mellett, a *nevelés fontosságára* irányítsa a figyelmet testnevelés vonatkozásában.

A *nevelés egysége* a vezető gondolata a Nevelési Tervnek. Az *összes nevelési tényezőnek* (iskola, család, úttörőszervezet, napközi stb.) *együttes aktivitását* kell ki-pontakoztatni. Ebben a tervezési munkában is hiány mutatkozott, ill. a tervezés nem

eléggé körültekintő, gondossága mutatkozott meg. Sokkal nagyobb és körültekintőbb tervezésre van szükség, hiszen ettől a tanévtől kezdődően több tapasztalattal rendelkeznek már testnevelőink. Jobban kell támaszkodni a tervezésben az előbb említett *nevelési tényezőkre*, különösen az Úttörőszervezetten keresztül a „Vörös zászló hőseinek útján” beindított mozgalomra. Ennek nevelő hatását kell kiaknázni a testnevelés területén is, és felhasználni az iskolai és iskolán kívüli testnevelési foglalkozásokon. De tudomásul kell venni azt is, hogy ez is a Nevelési Terv egységes egészébe tartozik, hogy ez is a nevelési tervünk, *egyenes folytatása* az eddigi nevelő munkánknak, s csupán arról van szó, hogy ez a munka szervezettebb, átgondoltabb lesz, a sportaneitás táljáról eltávolodóbb, a társadalom igényeiből kiinduló. Ebben az évben, ettől az évtől kezdődően tervszerűbb, az élethez, a valósághoz közelebb álló lesz.

Csak néhány gondolatot ébresztettem a megvalósítás újabb területét illetően. Nevelő munkánk a Nevelési Terv segítségével csak úgy lehet egységes egész, ha minden évben *elmélyültebb, az előző év tapasztalataira épülő nevelési tervet dolgozunk ki*, amely szorosan kapcsolódik az oktatási feladatokhoz.

Rakonczay László,
általános iskolai testnevelési szakfelügyelő

IRODALMI SZÍNPAD AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

Az irodalmi színpad-mozgalom sikerrel meghódította a középiskolát. Pedagógiai szerepkörének kijelölésére is történt már kísérlet. (Magyartanítás VII. 4.) Általános iskolai irodalmi színpadokról viszont alig hallunk. Hisz az általános iskolai irodalomtanítás feladatrendszerének teljes értékű, igényes megoldása feltételezi, hogy a hagyományos órakereteken túl még valamilyen úton-módon foglalkozzunk az irodalom megszerettetésével. Ennek egyik formája többek között az irodalmi színpad is.

Általános iskolában irodalmi színpadot a 8. osztályban érdemes szerveznünk. Az osztály valamennyi tagját vonjuk be a munkába. A versmondás és a szép felolvasás minden gyermek számára alapvető esztétikai élményforrás, élményszerzési alkalom. Az irodalom megszerettetésének az egyik feltétele, hogy egyre több gyerek tanuljon meg verset mondani. Az irodalmi színpadszerű produkciók még a közepes, gyenge adottságúakat is csiszolják.

Az irodalmi színpad műsorának összeállításánál a tanulók általános iskolában szerzett irodalmi ismereteire építünk. A következőkben egy általános iskolai irodalmi színpad egyik műsorát fogjuk bemutatni annak illusztrálására, hogyan lehet a Tanterv egyik feladatát elmélyültebben megoldani. A feladatot a Tanterv és utasítás így fogalmazza meg: „A jelen, a múltban gyökerezik, úgy halad a jövő felé. Ez kell élmények nyújtásával érzékeltetni, tudatossá tenni a tanulóban.” Ennek a nagyon fontos tételnek az elmélyítése alapvető az irodalomtanítás szempontjából. Feltétele, hogy a 7. és 8. osztály irodalmi anyagát a tanulók egységben lássák, sőt kell, hogy legyen valamilyen mértékű ismeretük a mai magyar irodalomról is. Az egységben látás azt kívánja, hogy az előző osztályokban szerzett ismeretek elmélyültek, átéltek, gyorsan felidézhetőek legyenek. A tanulók a műsorra, előadásra készülődés közben — mint az alább ismertetendő forgatókönyvből kiderül — három tantárgy (irodalom, történelem, ének) egymásra épülő, egymással összefüggő anyagát sajátíthatják el, lelkesedéssel, meggyőződéssel.

Az irodalmi színpad forgatókönyvét rövidítve az alábbiakban mutatjuk be: